

НЕОГОТИЧНИЙ ЗАМОК НА ЧЕРКАЩИНІ

Костянтин Буркут
канд. філ. наук,
учений секретар
Відділення літератури, мови
та мистецтвознавства
НАН України,
м. Київ

Село Леськове розташоване неподалік Монастирища – містечка, яке донедавна було районним центром Черкаської області. Відстань між цими населеними пунктами можна подолати навіть пішки (кілометрів 5–7, не більше). Мандрівники охоче йшли на це задля оглядин незвичайної для центральної України будівлі – колишнього палацу панів *Даховських*. Подивитися на нього можна було тільки з дозволу начальника КПП військової частини (саме на її території перебуває пам'ятка), але й це не спиняло подорожніх. Так було до початку повномасштабної збройної агресії РФ... Думаю, зараз потрапити туди пересічному громадянину просто неможливо, та й навряд чи хто відважиться мандрувати під час війни. Проте інтерес до цієї симпатичної, але, на жаль, досить-таки занехаяної будови залишається. Трохи розповім про історію села і самої пам'ятки.

Леськове переходило від одних польських поміщиків до інших, поки приблизно в кінці XVIII – на початку XIX століття не стало власністю Даховських. Їхній рід володів тутешніми землями понад 100 років. Усі власники садиби зробили свій внесок у її облаштування. Найкрасивішу і найпривабливішу будівлю садиби, яку часто називають замком, почали будувати брати *Кароль* і *Казімеж Даховські* у 1850-х роках. На жаль, поки що історії не відоме ім'я автора (чи авторів) архітектурного проекту цієї споруди, яка й справді нагадує середньовічні англійські замки.

Син Казимира *Тадеуш* став наступним володарем маєтку. Він, будучи архітектором за освітою, за допомогою іншого зодчого – *Цехановського* – розширив головну будівлю садиби, врахувавши нові, як на той час, мистецькі течії.

Цікаво, що вона зводилася з цегли, яка вироблялася у маєтку Даховських. Зразки такої цегли нині зберігаються в дворах місцевих мешканців, які брали її на сувеніри. Декілька старих цеглин із ініціалами TD (*Tadeusz Dachowski*) лежить і біля воріт КПП, вартові залюбки їх демонстрували, показуючи і кінний портрет самого колишнього власника садиби на інформаційному стенді. Пристрастю Тадеуша Даховського були коні. У Леськовому їх вирощували, скакуни тутешнього кінного заводу були широко відомі в Російській імперії. Сам Тадеуш Даховський був вправним жокеєм і неодноразово повертався зі змагань із призами. Кажуть, що під час Лютневої революції він також був за кордоном на одному з таких змагань. Відсутністю господаря скористалися селяни, неабияк спустошивши маєток. Втім, знову-таки за переказами, Тадеуш Даховський пробачив їм цей негожий вчинок, попросивши повернути майно за винагороду. Повернули!

Проте бурхливі політичні події набирали оберті. Тадеуш Даховський змушений був залишити село, причому йому вдалося врятувати бодай частину майна.

За часів СРСР замок спочатку використовували як будинок культури. Згодом на території садиби влаштували піонерський табір. Під час Другої світової війни у головний будинок влучила бомба, яка, на щастя, не розірвалася. По війні колишній поміщицький маєток пристосували під санаторій для військовослужбовців. Оповідають, що у тутешньому стоматологічному кабінеті непогано лікували зуби. Взагалі ж співрозмовники із певною ностальгією згадували «санаторний» період свого села.

До війни, нібито, збиралися передавати замок для облаштування в ньому музею історії українського війська. Хочеться, щоб ці задуми попри все здійснилися: по-перше, такий заклад дуже потрібний, по-друге, це врятує пам'ятку від руйнації.

Усім, хто зацікавився історією маєтку, раджу прочитати статтю про нього краєзнавиці *Ірини Пустиннікової* на її відомому сайті «Замки і храми України», а також низку публікацій чудового фотографа і знавця Черкащини *Сергія Криницьі*. У них же знайдете і якісні світлинки леськівської садиби. Насамкінець прошу вибачення в читачів за не дуже яскраву, меланхолійну фотографію. Проте сумна листопадова погода є, як на мене, оптимальним тлом для нині похмурого леськівського замку. ■

